

باورهای نادرست درباره ازدواج و نقد آن با تأکید بر منابع اسلامی

هادی حسین‌خانی^۱

چکیده

امروزه موضوع ازدواج با چالش‌های فراوانی مواجه است که استحکام خانواده را تهدید می‌کند. بخشی از این چالش‌ها ناشی از افکار و اعتقاداتی است که در بین داوطلبان ازدواج و اطرافیان تأثیرگذار آنها وجود دارد. پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی و با هدف شناسایی این باورهای نادرست و بررسی آن با رویکرد اسلامی و نتایج تحقیقات تجربی انجام شد. بدین منظور منابع مربوطه اعم از قرآن کریم، روایات و یافته‌های تحقیقات روان‌شناختی در سال‌های اخیر مورد بررسی قرار گرفت. با بررسی‌های انجام شده، پژوهشی که موضوع مطالعه حاضر در آن بررسی شده باشد، یافت نشد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که از مهمترین افکار ناصحیحی که ازدواج را به خطر می‌اندازند هفده باور مخدوش در گستره اهداف و کارکردهای ازدواج، آمادگی برای ازدواج، معیارهای همسرگزینی و تطبیق معیارها بر فرد است و اصلی‌ترین عامل برای اصلاح باورهای نادرست برخوردار از بیش از ۱۰۰ مورد است. باورهای نادرست، ازدواج، همسرگزینی، اهداف ازدواج و...

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۱۵ تاریخ بازنگری: ۱۳۹۹/۰۲/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۲۴
۱. استادیار روان‌شناسی تربیتی، عضو هیئت علمی گروه اخلاق، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، قم، ایران.

Email: h. hosseinkhani@yahoo.com

۱. مقدمه

ازدواج عامل رشد و تکامل انسان و ضامن حفظ نسل بشر است. این شیوه انسان‌سازی همواره با چالش‌هایی روبه‌رو بوده و با نقاط قوت و ضعفی داشته است. از جمله اصلی‌ترین عوامل بروز این چالش‌ها باورهای غیر منطقی و نادرست افراد در مورد ازدواج و موضوعات پیرامون آن است. باورهای غلط، زمینه‌ساز گرایش‌ها و رفتارهای نادرست است و تأثیر نامطلوب آنها نه تنها حیطه شناختی بلکه حیطه‌های گرایشی و رفتاری را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین، ازدواج موفق مستلزم شناسایی باورهای نادرست و تلاش برای اصلاح آنهاست که در پژوهش حاضر این چالش‌ها بررسی شده است.

تاکنون پژوهش مستقلی در زمینه باورهای نادرست ازدواج صورت نگرفته است، اما درباره ازدواج و باورهای مختلف مربوط به آن کتب و پژوهش‌های متعددی نگاشته شده است. تیرایی، مبلغی و فاضل (۱۳۹۶) در کتاب خود با عنوان *دانش‌های ازدواج سالم*، باور نادرست در مورد ازدواج، انگیزه نامناسب درباره ازدواج و چهار باور غلط در مورد انتخاب همسر را بیان و بررسی نموده‌اند. نقطه قوت این کتاب تفکیک و دسته‌بندی باورها و انگیزه‌های نادرست ازدواج و استناد برخی مطالب به منابع دینی است. اسدپور، اسماعیل (۱۳۸۵) در پژوهش خود ۹ باور غیر منطقی در مورد انتخاب همسر را بررسی کرده‌اند. در برخی منابع با استناد پژوهش‌های متعدد، نقش باورهای غیر منطقی در نارضایتی زناشویی را بررسی کرده‌اند از جمله در مقاله ارتباط بین رضایت زناشویی و باورهای ارتباطی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد واحد نشان داده شده است که ارتباط متغیر رضایت‌مندی زناشویی با متغیر باورهای غیر منطقی به صورت معنی‌داری منفی است. ریحانی و سلیمانیان (۱۳۹۶) نیز در پژوهش خود نشان دادند که بین ویژگی‌های روان‌رنجوری، بازبودن، انطباق، وظیفه‌شناسی و باورهای غیر منطقی با متغیر ملاک، رابطه معنی‌داری وجود دارد که جهت این رابطه برای متغیرهای پیش‌بین روان‌رنجوری و تمام مؤلفه‌های باور غیر منطقی، منفی و برای متغیرهای بازبودن، انطباق و وظیفه‌شناسی، مثبت است. یحیایی (۱۳۹۵) آسیب‌شناسی روابط قبل از ازدواج از دیدگاه دانشجویان دختر را بررسی و نشان داده است که پایبندی

دینی و سلامت روانی از متغیرهایی است که با گرایش به ارتباطات قبل از ازدواج کم می شود و انزوای اجتماعی در دختران افزایش می یابد.

بررسی پژوهش ها و کتب مختلف در مورد ازدواج نشان می دهد که باورهای غیر منطقی، بدون نظام مشخص و پوشش دادن به تمام ابعاد ازدواج ارائه شده اند و در بیشتر آنها منابع لاتین منشأ شناسایی باورهای نادرست درباره ازدواج است. براین اساس، ممکن است برخی از باورهای نادرست در مورد ازدواج که در این آثار ارائه شده است، مسئله اصلی جامعه ایران نباشد و نقد و بررسی باورهای غلط از منظر اسلام در این آثار صورت نگرفته است. پژوهش حاضر برخی از رایج ترین باورهای نادرست در مورد ازدواج در ایران را که در منابع مکتوب بین شده است، شناسایی و دسته بندی نموده و سپس آنها را از منظر آموزه های اسلامی و تحقیقات تجربی نقد و بررسی کرده است.

۲. چارچوب نظری پژوهش

۲-۱. باورهای نادرست در مورد اهداف و کارکردهای ازدواج

۲-۱-۱. محدودساز بودن ازدواج

برخی از جوانان ازدواج را محدودیت می دانند و برای حفظ آزادی های فردی ازدواج نمی کنند. محدود شدن مسافرت، تفریح، ارتباط با دوستان و لزوم وفاداری یک فردی خاص (همسر) از جمله این محدودیت هاست. در بررسی این عقیده باید گفت که محدودیت های ناشی از ازدواج زمینه تکامل دینی افراد را فراهم می کنند (ر.ک.، کلینی، ۱۳۶۵، ۳۲۹/۵). مصونیت در برابر بسیاری از تهدیدهای اخلاقی در گرو ازدواج است؛ زیرا هر یک از همسران و فرزندان در مقابل مسئولیت زندگی مشترک تعهداتی دارند (ر.ک.، طبرسی ۱۳۷۰)، همچنین در مقابل مسئولیت فرد در برابر همسر و فرزندان، ایشان نیز متقابلاً تعهداتی نسبت به فرد دارند (محمدی ری شهری، ۱۳۸۹) که حاصل ازدواج است.

افرادی که ازدواج را محدودیت می شمارند، یا نیاز طبیعی خود به همسر را سرکوب و یا به تأمین آن از مسیرهایی ناروا مبادرت می کنند. سرکوب میل جنسی و دوری از ازدواج آثار مخرب روانی به دنبال دارد (فقیهی، ۱۳۸۷) و با شیوه اولیای الهی نیز ناسازگار است

(ر.ک.، کلینی، ۱۳۶۵، ۱۷/۲). همچنین تأمین نیاز جنسی از راه‌های غیر شرعی و غیرقانونی آرامش انسان را مختل می‌سازد (سالاری فر، ۱۳۸۵) و زمینه بیماری‌هایی مانند اچ‌آی‌وی را فراهم می‌کند (منصوریان، افسر کازرونی و مظفری، ۱۳۸۸).

۲-۱-۲. ازدواج، راه‌حل تمام مشکلات

برخی افراد بر این باورند که مشکلات متعددی که یک فرد با آن مواجه است با ازدواج حل می‌شود، اما باید دانست که ازدواج نتایج مثبت بسیاری دارد (محمدی ری شهری، ۱۳۸۹)، ولی تمام مشکلات را حل نمی‌کند.

۲-۱-۳. ازدواج، راه‌حل نابسامانی‌های خانوادگی^۲

زمینه‌های نامناسب خانوادگی و آسیب‌هایی مانند اعتیاد، خشونت، طرد و... باعث می‌شود که فرد با اقدام به ازدواج، خود را از این محیط آزاردهنده رها کند. ازدواج برای رهایی فرد از خانواده پرآسیب مؤثر است، اما به دلیل عدم بررسی‌های لازم در شناسایی دقیق طرف مقابل، و عدم حل تعارضات و مشکلات فردی ناشی از خانواده اصلی، می‌تواند شرایط دشوارتری برای فرد ایجاد کند.

۲-۱-۴. ازدواج، راه فرار از رابطه شکست‌خورده^۳

گاه انگیزه فرد برای ازدواج، فرار از رابطه شکست‌خورده قبلی است. در چنین موقعیتی فرد بیش از آنکه به دنبال گزینش صحیح باشد، در صدد التیام فوری رابطه بدفرجام پیشین است. تحقیقات مختلف از جمله تحقیق میشل و مک مانوس (۲۰۰۵) نشان داده است که این نوع ازدواج که تنها برای تسکین علائم روانی ناشی از شکست در رابطه عاطفی قبلی صورت می‌گیرد با موفقیت همراه نیست و در بیشتر مواقع موجب شکست دیگری در زندگی می‌شود. (موحدی، ۱۳۸۹)

۲. family disorders
۳. failed relationship

۲-۱-۵. ازدواج، راهی برای رفع تنهایی^۴

فقدان کسی که بتواند سنگ صبور فرد باشد تنیدگی ناشی از تنهایی را تشدید می‌کند. ازدواج می‌تواند پایانی برای تنهایی دوران مجرد باشد، اما اگر تنهایی فرد پیش از ازدواج ناشی از اختلالات روانی و ویژگی‌های شخصیتی باشد، مشکلات فرد بعد از ازدواج بیشتر خواهد شد.

۲-۱-۶. ازدواج، راه درمان اختلالات روانی^۵

گاه گمان می‌شود که راهکار اساسی برای درمان اختلالات روانی و عاطفی، ازدواج است. حال آنکه ممکن است ازدواج باعث بروز و تشدید فشارهای روانی این افراد شود. نتایج پژوهش کرونمولر^۶ و همکاران (۲۰۱۰) نشان می‌دهد که دوره طولانی مدت افسردگی باعث کاهش رضایت زناشویی در طول زمان می‌شود (جان‌بزرگی، ۱۳۹۷). تحقیق لانج^۷ و وایدنفلت^۸ (۱۹۹۳) نیز نشان می‌دهد که بیماران مبتلا به اسکیزوفرنی با اختلالات شدید شخصیتی، کمتر ازدواج می‌کنند و اگر هم ازدواج کنند، طلاق می‌گیرند (تبرایی، مبلغی و حسامی، ۱۳۹۶). در مقابل انگیزه‌های فوق که معمولاً نتایج مورد انتظار را به همراه ندارد (ر.ک.، کلینی، ۱۳۶۵، ۳۳۳/۵)، نیت الهی برای ازدواج، فرد را شایسته برخورداری از ولایت خداوند می‌کند. رسول خدا (ص) می‌فرماید: «من نکح لله... استحقّ ولایة الله؛ هر کس که با انگیزه الهی ازدواج کند... سزاوار ولایت خداوند است» (فیض کاشانی، بی‌تا، ۵۴/۳).

-
۴. loneliness
  ۵. psychopathy
  ۶. Kronmuller, K.
  ۷. Lange, A.
  ۸. Widenfelt, B.

۲-۲. باورهای نادرست در مورد آمادگی برای ازدواج

۲-۲-۱. امکان ازدواج با حداقل آمادگی

براساس این دیدگاه، احساس نیاز به جنس مخالف، برای اقدام به ازدواج کافی است، درحالی که برای اقدام به ازدواج هر فرد باید حداقل آمادگی‌هایی داشته باشد که از جمله عبارتند از:

اول) سلامت جسمی و جنسی^۹

بخشی از آمادگی‌های لازم برای ازدواج مربوط به سلامت جسمی است. بیماری‌های آسیب‌زا و مسری و بیماری‌هایی که مانع انجام وظایف زندگی مشترک می‌شود، می‌تواند بنیان خانواده را متزلزل کند.

دوم) آمادگی عاطفی^{۱۰}

فردی که به خانواده اصلی خود وابستگی مرضی دارد زمینه مداخلات آنها در زندگی را فراهم می‌کند و به استحکام زندگی مشترک خود آسیب می‌زند. توانایی دل‌کندن از محبوب پیشین جلوه دیگری از آمادگی عاطفی است. اگر فرد به هر دلیل دل در گرو فرد دیگری داشته باشد و به او مانند همسری شایسته بیاورد، آمادگی لازم برای همسری با فردی دیگر را نخواهد داشت. پژوهش‌ها رابطه بین استفاده از شبکه اجتماعی به ویژه فیسبوک با طلاق را تأیید می‌کنند (ر.ک.، نور و همکاران، ۲۰۱۶، به نقل از جان‌بزرگی، ۱۳۹۷). انزولا^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۴) از پژوهش‌های خود نتیجه گرفتند که کاربران شبکه اجتماعی با گذشت زمان به نوعی وابستگی^{۱۲} یا اعتیاد و بی‌اختیاری یا وسواس عملی در استفاده از شبکه اجتماعی دچار می‌شوند (راکی^{۱۳} و همکاران، ۲۰۰۸) و این امر به روابط آنها آسیب می‌رساند (جان‌بزرگی، ۱۳۹۷).

۹. physical and sexual health

۱۰. emotional readiness

۱۱. Valenzuela, S.

۱۲. Dependence

۱۳. Raacke, J.

سوم) مسئولیت پذیری^{۱۴}

تشکیل خانواده مستلزم قبول مسئولیت‌های مختلف است (ر.ک.، ورام، ۱۴۱۰ هـ.ق، ۶/۱). نتایج پژوهش‌های دورت (ر.ک.، حسینی‌راد، ۱۳۹۲) نشان می‌دهد که افراد مسئولیت‌پذیر ویژگی‌های مشترکی دارند که عبارتند از: آنچه را که متعهد به انجام آن می‌شوند به پایان می‌رسانند؛ انعطاف‌پذیر هستند؛ می‌توانند تصمیم‌هایی بگیرند که با تصمیم‌های سایر افراد گروه متفاوت باشد؛ می‌توانند بدون آنکه خود را زیاد ناراحت کنند به تنهایی کار کنند؛ اهداف و علایق گوناگونی دارند که برایشان قابل توجه است؛ بدون دلیل تراشی افراطی به اشتباه‌های خود اعتراف می‌کنند و در این زمینه به تذکرات افراد دیگر احترام می‌گذارند و آنها را رعایت می‌کنند؛ می‌توانند از بین راه‌حل‌های مختلف راه‌حل مناسب را انتخاب کنند و برای هرچه انجام می‌دهند، دلیل دارند؛ ثابت‌قدم، برنامه‌ریز، هدفمند، پایبند وجدان، فعال، پویا، منظم و کمال‌طلب هستند و می‌خواهند همه کارها بدون کم‌ترین لغزش و با مطلوب‌ترین شکل ممکن انجام شود؛ روابط اجتماعی مطلوب دارند و در گروه‌های اجتماعی بیشتر شنونده هستند تا گوینده؛ از شکست نمی‌ترسند و بیشتر از آن درس می‌گیرند؛ صرفه‌جو هستند و از دور ریختن چیزهایی که برایشان فایده‌ای دارد یا از قبل داشته و یا در آینده خواهد داشت، خودداری می‌کنند.

۲-۲-۲. ایده‌آل‌گرایی در ازدواج: علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ایده‌آل‌گرایی فرد در ازدواج سبب می‌شود وی اقدام به ازدواج در صورت فراهم نبودن تمام مقدمات آن را غیرعاقلانه بداند. درحالی‌که خداوند متعال، جامعه اسلامی را به فراهم نمودن زمینه ازدواج دختران و پسران دعوت می‌کند و خودش بی‌نیاز کردن ایشان در صورت ازدواج را بر عهده گرفته است (ر.ک.، نور: ۳۲) وقتی رسول خدا (ص) به جویندگان که مال، جمال، حسب و نسب نداشت پیشنهاد ازدواج داد، وی فقدان آن مقدمات را مانع ازدواج خود دانست، اما آن حضرت با بیان اینکه خداوند شرافت‌های جاهلی را باطل می‌کند و اسلام را مایه شرافت می‌داند، او را برای ازدواج با دختر شایسته شریف‌ترین فرد قبیله بنی

۱۴. Responsibility

بیاضه یعنی، زیاد ابن لبید مناسب دانست و او را به خواستگاری آن دختر فرستاد (کلینی، ۱۳۶۵، ۳۴۱/۵).

کمال‌گرایی خودمدار^{۱۵} وجه دیگر این باور نادرست است که براساس آن، فرد با داشتن انتظارات غیر واقع‌بینانه از خود، همواره خود را ناتوان از ازدواج و تشکیل خانواده می‌داند. نتایج تحقیق بشارت (۱۳۸۳) بر روی دانشجویان دانشگاه تهران نشان داد که کمال‌گرایی خویش‌مدار با مشکلات بین‌شخصی در زمینه مسئولیت‌پذیری همبستگی مثبت معنادار دارد. از دیدگاه قرآن کریم توکل به خداوند برای فرد کافی است (ر.ک.، طلاق: ۳) و او می‌تواند به پشتوانه مدد الهی دشواری‌های زندگی خانوادگی را پشت سر بگذارد.

۲-۳. باورهای نادرست معیارهای همسرگزینی

۲-۳-۱. تأثیر تقدیر در انتخاب همسر مناسب

براساس این باور، یافتن همسر مناسب وابسته به تقدیر است و نتایج از پیش تعیین شده‌ای دارد و مشخص است که کدام دختر با کدام پسر ازدواج می‌کند. (تبرایی و همکاران، ۱۳۹۶) پژوهش افراسیابی و دهقانی دارامرود (۱۳۹۵) در مورد زمینه‌ها و نحوه مواجهه با طلاق عاطفی میان زنان شهر یزد نشان داد که تعدادی از مشارکت‌کنندگان در پژوهش به جای آنکه در انتخاب همسر و در جریان زندگی زناشویی، واقع‌بین باشند، به تخیل‌گرایی یا اعتقاد افراطی به تقدیر روی آورده‌اند. این ایده که در اعتقاد به جبر و برداشت ناصحیح از قضا و قدر الهی ریشه دارد، در کتب کلامی (ر.ک.، مصباح یزدی، ۱۳۸۷) نقد و بررسی شده است. بیان مفصل ویژگی‌های همسر شایسته در قرآن (ر.ک.، بقره: ۲۲۱) و روایات (ر.ک.، الحرالعاملی، ۱۴۰۹هـ.ق، ۲۰/-) و فرمان‌دادن به دقت همه‌جانبه در انتخاب همسر نشان می‌دهد که اراده انسان در همسرگزینی بسیار مؤثر است.

۱۵. self-oriented perfectionism

۲-۳-۲. ساده‌انگاری انتخاب همسر

افراد معتقد به این باور، از انجام تحقیقات میدان درباره همسر مورد نظر خود اجتناب می‌کنند، به کمترین سطح کمی و کیفی در گفت‌وگو با فرد مقابل بسنده کرده و خود را نیازمند به مشورت با صاحب‌نظران نمی‌دانند و مراحل همسرگزینی را به سرعت و سطحی پیش می‌برند. آمار فزاینده طلاق به‌ویژه در نخستین سال‌های ازدواج (ر.ک.، حسین‌خانی، ۱۳۹۵) شاهد آن است که بخش قابل توجهی از آسیب‌های خانوادگی متأثر از سهل‌انگاری در مرحله همسرگزینی است. پیشرفت علوم پزشکی، تغییر نقش‌های جنسیتی، افزایش سطح توقعات مادی، پیچیدگی اعتقادات و التزامات دینی و اخلاقی و غیره مستلزم دقت و بررسی زیاد در همسرگزینی و مشاوره با کارشناسان متعهد است. امام صادق (ع) با برجسته سازی ارزش همسر شایسته بر لزوم اهتمام ویژه در انتخاب همسر تأکید می‌کند:

إِنَّمَا الْمَرْأَةُ قِلَادَةٌ فَانظُرْ مَا تَتَّقَلَدُ وَ لَيْسَ لِلْمَرْأَةِ خَطَرَ لَا لِصَالِحَتِهِنَّ
وَ لَا لِطَالِحَتِهِنَّ فَأَمَّا صَالِحَتِهِنَّ فَلَيْسَ خَطَرُهَا الذَّهَبُ وَ الْفِضَّةُ هِيَ خَيْرٌ
مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةُ وَ أَمَّا طَالِحَتِهِنَّ فَلَيْسَ خَطَرُهَا التَّرَابُ التَّرَابُ خَيْرٌ
مِنْهَا.

زن گردن‌بند است، دقت کن که چه چیز را بر گردن خود می‌آویزی و بدان که برای هیچ زنی هم‌قدر و هم‌ارزشی نیست، نه برای نیکان آنان و نه برای بدانشان؛ و اما با شایستگان‌شان، طلا و نقره هم‌پایه نیست، که زن خوب گران‌بهارتر از طلا و نقره است و با فاسدان‌شان نیز خاک همانند نیست، بلکه خاک ارزشمندتر از آنهاست! (ابن بابویه، ۱۴۰۴هـ.ق، ۳/۳۹۳)

۲-۳-۳. لزوم کامل بودن همسر

افرادی که در ازدواج خود باورهای کمال‌گرایانه دارند همواره در صدد ایجاد شرایط بهتر برای اقدام به ازدواج هستند. این نوع کمال‌گرایی را دقت و سواسی^{۱۶} یا بهانه‌جویی^{۱۷} در شروع زندگی نیز می‌نامند. این رفتار می‌تواند باعث ازدست‌دادن برخی فرصت‌های مناسب یا مطلوب و تأخیر در ازدواج یا بروز رفتار تدافعی دیگران در برابر فرد کمال‌گرا شود. افراد کمال‌گرا نیز به بهانه رسیدن به زندگی بهتر و همسر شایسته‌تر، زیباتر و جذاب‌تر فرصت‌های مناسب ازدواج را از دست می‌دهند. (تبرایی و همکاران، ۱۳۹۶) نتایج پژوهش رضاخانی، نوری قاسم‌آبادی و جان‌بخش (۱۳۸۹) نشان می‌دهد که بین مؤلفه‌های کمال‌گرایی و باورهای نادرست ازدواج، رابطه مثبت معناداری وجود دارد. همچنین مؤلفه کمال‌گرایی دیگرمدار^{۱۸} در مقایسه با کمال‌گرایی خودمدار و اجتماع‌مدار^{۱۹} قدرت پیش‌بینی بیشتری در باورهای نادرست ازدواج دارد.

کمال‌گرایی در انتخاب همسر علاوه بر آنکه موجب از دست رفتن فرصت‌های فرد و تأخیر در ازدواج می‌شود، زمینه بروز مشکل در ارتباط با همسر را نیز فراهم می‌کند. نتایج تحقیق بشارت (۱۳۸۳) بر دانشجویان دانشگاه تهران نشان می‌دهد که بین ابعاد کمال‌گرایی و مشکلات بین‌شخصی، همبستگی مثبت معنادار وجود دارد. کمال‌گرایی دیگرمدار با مشکلات بین‌شخصی در زمینه اطاعت‌پذیری، صمیمیت و مهارگری همبستگی دارد. نتایج پژوهش گل‌پرور و ستایش‌منش بر روی زنان دانشجوی متأهل دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان اصفهان (۱۳۹۳) نشان می‌دهد که کمال‌گرایی می‌تواند باعث کاهش رضایت زناشویی زنان متأهل دانشجو شود. امام باقر(ع) در روایتی می‌فرماید: «هرگاه فردی به خواستگاری دخترتان آمد که دین و اخلاقش را پسندیدید او را به ازدواجش درآورید، وگرنه فتنه و فساد عظیم در زمین رخ خواهد داد». این روایت نشان می‌دهد

-
۱۶. Obsessed Accuracy
  ۱۷. Making Excuses
  ۱۸. Other - Oriented Perfectionism
  ۱۹. Socially Perfectionism

که در صورت احراز معیارهای اولویت‌دار، ازدواج با فرد رواست و نباید به انتظار فردی کامل‌تر ازدواج را به تأخیر انداخت (ابن‌بابویه، ۱۴۰۴هـ.ق، ۳/۳۹۳).

۲-۳-۴. داشتن نگاه تک‌بعدی به معیارهای همسرگزینی

طرفداران نگاه تک‌بعدی به معیارهای همسر شایسته، وجود یک یا چند معیار ازواج را در فرد مقابل کافی و جامع‌نگری در انتخاب همسر را لازم نمی‌دانند. این افراد با مشاهده برجستگی فرد در یکی از ابعاد علمی، شغلی، خانوادگی، هنری، و جاهت‌ظاهری، شهرت و محبوبیت اجتماعی و... شیفته آن شایستگی می‌شوند و داشتن دیگر ابعاد لازم برای طرف مقابل را در ازدواج ضروری نمی‌دانند. با اینکه هر یک از ویژگی‌های یادشده نقطه قوتی برای فرد است، اما این ویژگی‌ها به تنهایی موفقیت ازدواج را تضمین نمی‌کند؛ زیرا موفقیت ازدواج بیش از هر چیز در گرو ویژگی‌های مطلوب اخلاقی فرد مقابل است. (ر.ک.، ابن‌بابویه، ۱۴۰۴هـ.ق، ۳/۳۹۳)

۲-۳-۵. ارزش‌مندی یکسان معیارهای ازدواج

دین‌داری، ویژگی‌های اخلاقی، خصوصیت‌های ظاهری، سلامت جسمی و روانی، سن، میزان و رشته تحصیلی، شرافت خانوادگی، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، وضعیت و نوع اشتغال از معیارهای همسرگزینی داوطلبان ازدواج است. این باور که ارزشمندی معیارهای انتخاب همسر یکسان است و هیچ‌یک بر دیگری برتری ندارد، باور نادرستی است و انتخاب همسر را با اشکال روبه‌رو می‌کند. برخی معیارها اهمیت بسیاری دارند به طوری که هرگز نمی‌توان آنها را نادیده گرفت؛ در مقابل، برخی معیارها تأثیر زیادی در موفقیت زندگی مشترک ندارند. از نگاه قرآن کریم تأثیر برخی معیارهای ازدواج مرزهای این دنیا را طی می‌کند و بهشت و جهنم فرد را رقم می‌زند. خداوند متعال می‌فرماید:

و لا تتكحوا المشركات حتى يؤمننَّ و لأمّة مؤمنة خیر من مشرکة
و لو أعجبتکم و لا تتكحوا المشركین حتى يؤمنوا و لعبد مؤمن خیر

مَنْ مَشْرِكٌ وَ لَوْ أَعْجَبَكُمْ أَوْلَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَ اللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ وَ الْمَغْفِرَةَ بِأَذْنِهِ وَ يَبِينُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ.

و با زنان مشرک ازدواج مکنید تا ایمان بیاورند. کنیز باایمان بهتر از زن مشرک است هرچند [زیبایی] او شما را به شگفت آورد، و به مردان مشرک زن مدهید تا ایمان بیاورند. قطعاً برده باایمان بهتر از مرد آزاد مشرک است هرچند شما را به شگفت آورد. آنان [شما را] به سوی آتش فرامی خوانند و خدا به فرمان خود [شما را] به سوی بهشت و آمرزش می خواند و آیات خود را برای مردم روشن می گرداند. باشد که متذکر شوند. (بقره: ۲۲۱)

با توجه به این آیه اهمیت معیار ایمان قابل مقایسه با معیارهایی مانند ثروت، زیبایی و... نیست. در روایات مختلف نیز بر این مطلب تأکید شده است (ر.ک.، الحرالعاملی، ۱۴۰۹هـ.ق، ۴۹/۲۰). براساس آیه ۵ سوره تحریم، معیار بیوه یا دوشیزه بودن از معیارهایی مانند اسلام، ایمان، فرمان برداری، اهل توبه و عبادت بودن و مهاجرت در راه خدا اهمیت کمتری دارد. پژوهش های مختلف نشان می دهد که اولویت دادن به برخی ویژگی ها مانند زیبایی، تأثیر زیادی در موفقیت ازدواج ندارد. پژوهش پالوج، حسین خانی، جندقی و کیانی فر (۱۳۹۴) نشان می دهد که میان اولویت دادن به ثروت و زیبایی و رضامندی زناشویی در شش سال اول زندگی رابطه ای وجود ندارد. همچنین نتایج پژوهش فتیحی آشتیانی و احمدی (۱۳۸۳) بر دانشجویان متأهل دانشگاه های علوم پزشکی تهران و علوم پزشکی بقیه الله (عج) نشان می دهد که سن، رشته تحصیلی، وضعیت تحصیلی دانشجویان و تحصیلات همسر در میزان سازگاری زناشویی آنها مؤثر نیست.

۲-۳-۶. کفایت عشق

براساس این باور، عشق و علاقه شدید به فرد، جبران کننده ضعف وی در سایر ابعاد است. این باور در افرادی که دلبستگی زیادی به طرف مقابل دارند، دیده می شود. آنها نه تنها در صدد بررسی دقیق معیارهای مناسب ازدواج نیستند بلکه ویژگی های نامطلوب فرد مقابل

را نیز توجیه می‌کنند. امیرالمؤمنین (ع) با اشاره به تأثیر دل‌بستگی بر ناتوانی از دیدن حقایق می‌فرماید:

من عشق شیئا أعشى بصره، و أمراض قلبه. فهو ينظر بعین غیر صحیحة، و یسمع بأذن غیر سمیعة، قد خرقت الشهوات عقله، و أماتت الدنیا قلبه، و ولهت علیها نفسه. فهو عبد لها و لمن فی یده شیء منها.

کسی که عاشق چیزی شود چشم خود را کور و قلب خود را بیمار کرده است. عاشق با چشمی نادرست می‌بیند و با گوشی ناشنوا می‌شنود، شهوات عقل او را از کار می‌اندازد و دنیا قلب او را می‌کشد و نفس او خواستار بی‌چون و چرای آن می‌شود. عاشق دنیا، بنده دنیا می‌شود و بنده کسانی که چیزی از دنیا در دست دارند. (نهج البلاغه، خطبه ۱۰۹)

ازدواج‌هایی که فقط مبتنی بر عشق رمانتیک است، استحکام لازم را ندارند. یافته‌های تحقیق طالبی و ویسی (۱۳۹۱) بر زوجین شهر تهران که ۱۸۰ نفر از آنها زندگی زناشویی طبیعی داشتند و ۱۲۰ نفر از آنها در نیمه اول سال ۸۹ طلاق گرفته بودند، نشان می‌دهد که زوجین در آستانه طلاق براساس معیار عشق رمانتیک ازدواج کرده‌اند، ولی زندگی آنها با مشکل مواجه شده است و همین امر نشان می‌دهد که عشق رمانتیک متضمن زندگی موفقیت آمیز نیست. درحالی‌که بین افراد با زندگی زناشویی رضایت‌بخش، عشق رمانتیک در بستر ارزش‌های اخلاقی زوجین جریان ندارد. برخی تحقیقات دیگر (پانائیتو، ۲۰۰۵؛ بای، عابدی و بای، ۱۳۹۱) نشان می‌دهد که عشق رمانتیک عنصر مهم رضایت در مراحل اولیه ارتباط است، اما نتایج طولانی‌مدت ارتباط را پیش‌بینی نمی‌کند.

۲-۳-۷. عدم ضرورت حداقل علاقه نخستین

برخی معتقدند که در آغاز فرآیند انتخاب همسر، کمترین حد علاقه نیز لازم نیست و محبت و علاقه به طرف مقابل پس از ازدواج نیز حاصل می‌شود. براساس این دیدگاه اگر فردی تمام معیارهای همسر شایسته را داشت، ولی طرف دیگر علاقه‌ای به او نداشت، همچنان گزینه مطلوب برای ازدواج است؛ زیرا می‌تواند پس از ازدواج علاقه او را به خود جلب کند. براساس این دیدگاه، بسیاری از خانواده‌ها با شناسایی یک فرد شایسته برای ازدواج با فرزندشان، حتی با وجود بی‌رغبتی فرزند نسبت به طرف مقابل، او را به پذیرش ازدواج با وی ملزم می‌کنند. آنها به فرزند خود اطمینان می‌دهند که محبت پس از ایجاد علقه زوجیت حاصل می‌شود. اصل علاقمندی به شریک زندگی لازمه محافظت از کانون خانواده است. شاید به همین دلیل است که شاید به همین دلیل وقتی ابن‌ابی‌یعفور از امام صادق علیه‌السلام می‌پرسد: «می‌خواهم با فردی ازدواج کنم ولی والدینم فرد دیگری را انتخاب کرده‌اند، حضرت فرمودند: با کسی ازدواج کن که به او تمایل داری و فردی را که والدینت به او تمایل دارند، رها کن!» (ر.ک.، مجلسی، ۱۴۰۳ هـ.ق، ۲۳۵/۱۰۰).

دوست‌داشتن و دوست‌داشته‌شدن باعث خرسندی، شادمانی و غنای رابطه می‌شود، اعتماد و اطمینان زوجین را نسبت به هم زیاد می‌کند، موجب رضایت آنها می‌شود و رشد و بالندگی و پایداری و استحکام نهاد خانواده را تضمین می‌نماید. نتایج آزمون چند متغیره در پژوهش زارع و صفیاری جعفرآباد (۱۳۹۴) نشان می‌دهد که تنها متغیر مستقلی که در تبیین متغیر وابسته میزان رضایت از زندگی زناشویی سهم چهل درصدی دارد، همین متغیر یعنی، علاقه است. این وضعیت بیان‌کننده افزایش حق انتخاب افراد در تمام عرصه‌های زندگی به‌ویژه در انتخاب همسر است. هرچند ممکن است با ایجاد علقه زوجیت، تمایل به فرد نیز ایجاد شود، اما این امر کلیت ندارد و احتمال عدم حصول تمایل و حتی بروز نفرت بعید نیست.

۲-۴. باورهای نادرست برای تطبیق معیارهای ازدواج بر فرد

۲-۴-۱. کفایت مشاهده

مشاهده یکی از روش‌های مؤثر و کارآمد در تحقیقات موردی است. اطلاعاتی که با روش مشاهده کسب می‌شود در روش‌های دیگر کمتر به دست می‌آید؛ زیرا مشاهده به محقق اجازه می‌دهد که به طور مستقیم پدیده مورد مطالعه را ببیند و واقعیت را به صورت مستقیم یا بی‌واسطه درک کند. (حافظ‌نیا، ۱۳۸۱) روش مشاهده به دلایل زیر برای احراز ویژگی‌ها در فرد کافی نیست (حسین‌خانی، ۱۳۹۵):

- محدودیت قلمرو دید مشاهده‌گر مانع دیدن تمام صحنه و میدان می‌شود؛
- بخش عمده‌ای از صفات مورد نظر در انتخاب همسر جنبه درونی دارد و قابل مشاهده نیست مانند ایمان که بعد اعتقادی دارد و احراز آن با مشاهده ممکن نیست (ر.ک.، مجلسی، ۱۴۰۳هـ.ق، ۱۶۰/۷۴)؛
- وقتی مشاهده‌گران تنها امکانی را جست‌وجو می‌کنند که می‌پندارند نتایج مثبتی به دست می‌آورند، یا مکان‌هایی که اطلاعات به آسانی در آنها ثبت می‌شود را بررسی می‌کنند سوگیری مشاهده‌ای^{۲۱} رخ می‌دهد (فریدمن، ۲۰۱۰)؛
- جداکردن علل رفتار با روش مشاهده غیرممکن است؛ زیرا با مشاهده طبیعی فقط درباره علل رفتار اظهار نظر کرد و هرگز نمی‌توان ثابت کرد روابط مشاهده‌شده علی هستند (هومن، ۱۳۸۵).

۲-۴-۲. بی‌فایده بودن تحقیقات میدانی

تحقیقات میدانی یکی از شیوه‌هایی است که از دیرباز برای شناسایی ویژگی افراد به کار می‌رود. این شیوه اگر به درستی اجرا شود فواید چشمگیری دارد. (حسین‌خانی نائینی، ۱۳۹۱) برخی معتقدند افرادی که به صورت میدانی مورد سؤال و مشورت قرار می‌گیرند، قابل اعتماد نیستند و گاه حتی اطلاعات متناقضی ارائه می‌دهند. بنابراین، این روش اطمینان

۲۱. Observational Bias

۲۲. Friedman, D.

بخش نیست. در نقد این دیدگاه نیز نکاتی قابل توجه است از جمله اینکه تحقیق باید با این اطمینان انجام شود که افراد مرجع تحقیق نسبت به فرد تحقیق شونده سوگیری نداشته باشند (عباسی ولدی، ۱۳۹۲، ۸۰/۱). هرچه تعداد افرادی که مورد سؤال قرار می‌گیرند، بیشتر باشد این اطمینان بیشتر است. باید اهمیت ارائه اطلاعات صحیح به مصاحبه‌شوندگان گوشزد شود تا به بهانه پرهیز از غیبت‌کردن از بیان حقایق پرهیز نشود (ر.ک.، مجلسی، ۱۴۰۳ هـ.ق، ۲۳۲/۷۲). سنجش میزان تطابق نتایج تحقیقات با گفت‌وگوهای قبل از ازوج راه دیگری برای تشخیص اطلاعات نادرست است. گاهی پرسش در مورد جزئیات اطلاعات متناقض کمک می‌کند تا از این یافته‌ها رفع تناقض شود. در صورت مؤثر نبودن راهکارهای پیشین، مشورت با کارشناسان متخصص می‌تواند به تشخیص اطلاعات صحیح از ناصحیح کمک کند. تأکید منابع دینی بر گزینش صحیح و دقیق همسر (ر.ک.، مجلسی، ۱۴۰۳ هـ.ق، ۳۷۱/۱۰۰) از سویی و عدم امکان شناسایی فرد بدون تحقیقات میدانی از سوی دیگر، نشان‌دهنده اهمیت این‌گونه تحقیقات است.

۲-۴-۳. ضروری بودن ارتباط پیش از ازدواج^{۲۳}

مطابق این باور، بهتر است به‌جای شناخت غیر مستقیم، فرد را با ارتباط مستقیم و بی‌واسطه شناخت. نظرسنجی گلزاری و جهان‌دیده (۱۳۷۶) نشان می‌دهد که ۷۲٪ از پاسخ‌گویان مهمترین دلیل موافقتشان با برقراری ارتباط پیش از ادواج را شناختن یکدیگر می‌دانند. هر چند ارتباط پیش از ازدواج در ایران به‌صورت الگوهای مختلف پیشا مدرن، مدرن و پسا مدرن قابل تفکیک است (آزاد ارمکی، شریفی ساعی، ایناری و طالبی، ۱۳۹۰)، در پژوهش حاضر به دو نمونه از الگوهای مدرن یعنی، ارتباط دوست دختر - دوست پسر و هم‌خانگی اشاره می‌شود.

اول) ارتباط دوست دختر - دوست پسر^{۲۴}

۲۳. Premarital Relationship

۲۴. Boyfriend - Girlfriend Relationship

هسته اصلی الگوی ارتباط دوست‌دختر- دوست‌پسر، ایجاد پیوند صمیمیت^{۲۵} و تمایل جنسی^{۲۶} فرد با شریک خود است. در این الگو، فرد اعتقادی به جنبه‌های دینی ارتباطات محرم با نامحرم و محدودیت‌های آن ندارد، با این حال با هر فردی نیز رابطه برقرار نمی‌کند. این افراد بیشتر به دنبال برقراری ارتباط با جنس مخالف هم‌سن خود با روحیات مشابه هستند تا بتوانند با وی علاوه بر رابطه جنسی، رابطه عاطفی نیز برقرار کنند. در این الگو، نیازهای عاطفی اهمیتی هم‌سطح نیازهای جنسی دارد. وجه مشترک افراد در این الگو، جست‌وجوی عشق رمانتیک^{۲۷} پیش از ازدواج است و رابطه جنسی پس از آشنایی طولانی برقرار می‌شود. (آزاد ارمکی و همکاران، ۱۳۹۰) از جمله انگیزه‌های افراد به‌ویژه دختران از برقراری ارتباط دوستانه با جنس مخالف، شناخت بی‌واسطه فرد برای ازدواج است.

بررسی ذوالفقاری و رضانی (۱۳۹۴) نشان می‌دهد که برخی از دختران رابطه غیرمتعارف را در صورتی درست می‌دانند که در بستر رابطه عاشقانه معطوف به ازدواج رخ دهد. صفایی (۱۳۹۰) این پدیده را خطر هدفمند^{۲۸} می‌نامد؛ یعنی با تغییرات اجتماعی و افزایش سن ازدواج، جامعه بر اعتبار اجتماعی دختران با ازدواج تأکید می‌کند و زمینه‌ساز ایجاد اضطراب ازدواج برای آنها می‌شود. به همین دلیل دختران با هدف رسیدن به نتیجه ازدواج، خطر ورود به روابط پیش از ازدواج را می‌پذیرند و به خطری هدفمند دست می‌زنند. پژوهش‌های مختلف ازدواج کسانی که قبل از ازدواج رابطه جنسی داشته‌اند را تأیید نمی‌کند.

پژوهش سلیمانی و خوانساری (۱۳۹۰) نشان می‌دهد افراد مجردی که با جنس مخالف رابطه داشتند در نگاه آینده خود به اطرافیان بدبین‌تر هستند، احساس خوشبختی کمتر، عزت نفس پایین‌تر و انعطاف‌پذیری کمتری دارند؛ درحالی‌که افراد بدون ارتباط با جنس

۲۵. intimacy

۲۶. sexual desire

۲۷. romantic love

۲۸. targeted risk

مخالف از این آسیب‌ها در امان هستند، در نتیجه بعد از ازدواج نیز خوش‌بینی، انعطاف‌پذیری، عزت نفس و احساس خوشبختی قبل از ازدواج خود را حفظ کردند. نتایج پژوهش شریفی، پرچم و فاتحی‌زاده (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که خوش‌بینی بر مبنای توجه به جنبه‌های مثبت زندگی، ارائه تفسیرهای صحیح از رفتار دیگران و انتظار نتایج خوشایند بر استحکام خانواده تأثیر می‌گذارد. بررسی گیتی‌پسند، فرح‌بخش، اسماعیلی و ذکایی (۱۳۹۴) نیز در مورد مؤلفه‌های معنای زندگی، ازدواج و زندگی مشترک در زوجین رضایتمند زناشویی نشان داد که زنان از ویژگی بخشش و انعطاف‌پذیری در تصمیم‌گیری‌ها، نقش‌ها و انتخاب اهداف خانوادگی برخوردارند. همچنین یافته‌های تحقیق شیخ‌الاسلامی، نجاتی و احمدی (۱۳۹۰) نشان داد که عزت نفس، پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار عاطفه مثبت است. ارتباط دوست‌دختر - دوست‌پسر پیامد بی‌وفایی زناشویی مردان را نیز در زندگی مشترک به دنبال دارد. فتحی، فکرآزاد، غفاری و بوالهروی (۱۳۹۲) با مطالعه عوامل بی‌وفایی زناشویی مردان به این نتیجه رسیدند که تجارب رابطه با جنس مخالف قبل از ازدواج یکی از عوامل بی‌وفایی آنهاست. زیان‌های ناشی از روابط پیش از ازدواج باعث شده است که آموزش سالم‌سازی روابط مورد توجه کشورهای غربی به‌ویژه آمریکا قرار گیرد. هرچند آموزش ایمن‌سازی جنسی مدت‌هاست مورد توجه قرار گرفته است، اما خسارت‌های روان‌شناختی آن قابل‌جبران نیست (جان بزرگی، ۱۳۹۷). از این رو، برنامه جدیدی با عنوان خودمهارگری جنسی تا ازدواج^{۲۹} مطرح است (الهیج، ۲۰۰۹، ۳۰) که طی آن به دختران آموزش می‌دهند تا قبل از ازدواج به رابطه جنسی تن ندهند (مؤسسه تحول جوانان آمریکا^{۳۰}، به نقل از زارعی توپخانه، ۱۳۹۴). قرآن کریم روابط با غیر هم‌جنس قبل از ازدواج را درست نمی‌داند و زنان و مردان را از آن برحذر می‌دارد (ر.ک.، مائده: ۵ و نساء: ۲۵).

۲۹. Abstinence - Until - Marriage

۳۰. Ei hage, A.

۳۱. The institute for youth Development

دوم) هم‌خانگی^{۳۲}

هم‌خانگی یکی دیگر از الگوی‌های ارتباطی قبل از ازدواج است. از نظر بیناروویکا^{۳۳} (۲۰۱۳) این الگو رابطه‌ای است که مرد و زن با مبنای دائمی بودن با یکدیگر زندگی می‌کنند بدون آنکه رابطه آنها به عنوان ازدواج رسمی ثبت شود. (گلچین و صفری، ۱۳۹۶) این گونه تصور می‌شود که زندگی مشترک قبل از ازدواج باعث می‌شود زوج‌ها نسبت به یکدیگر بینش عمیق‌تری داشته باشند که این بینش عمیق، باعث سازگاری آنها با یکدیگر می‌شود. همچنین این بینش به آنها کمک می‌کند که نسبت به ازدواج، آگاهانه تصمیم‌گیری کنند، اما بیشتر پژوهش‌هایی که در استرالیا و سایر کشورهای غربی درباره این موضوع انجام شده است نشان می‌دهد که روند معکوس است؛ یعنی ازدواج‌هایی که با زندگی مشترک غیر رسمی همراه هستند؛ یعنی ازدواج‌های غیر مستقیم^{۳۴} در مقایسه با ازدواج‌هایی که با ارتباط غیر مستقیم شروع شده است عمر کمتری دارند (وستون، کو و واوس، ۱۳۸۳^{۳۵}). کولا و بویل^{۳۶} (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان رابطه جنسی پیش از ازدواج و طلاق پشتیبانی از نظریه ازدواج آزمایشی نشان می‌دهد که احتمال جدایی کسانی که تجربه هم‌خانگی پیش از ازدواج داشته‌اند، بالاتر از کسانی است که به‌طور مستقیم ازدواج کرده‌اند (گلچین و صفری، ۱۳۹۶). در پژوهش متیسیاک^{۳۷} (۲۰۰۹) و قدسی و بیات (۱۳۹۳) نیز به احتمال بالاتر جدایی طرفین در هم‌خانگی و پیوند ضعیف اجتماعی تأکید شده است (گلچین و صفری، ۱۳۹۶). قرآن کریم در اشاره به ویژگی‌های مؤمنین به عفت و پاکدامنی آنها اشاره می‌کند و کسانی را که از راهی غیر از ازدواج یا ملک یمین اقدام به برقراری رابطه جنسی می‌کنند، تجاوزکار می‌نامد (رک، مؤمنون: ۷).

۳۲. Cohabitation

۳۳. Beinarovica, O.

۳۴. Indirect Marriage

۳۵. Weston, R., Qu, L., & Vaus, D.

۳۶. Kula, H. , & Boyla, P.

۳۷. Matysiak, A.

۳. بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف نقد و بررسی باورهای نادرست درباره ازدواج در محدوده اهداف ازدواج تا مرحله تصمیم‌گیری انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که برخی از باورهای نادرست اصل ازدواج یا کارکردهای آن را به خطر می‌اندازد. اعتقاد به محدودیت‌آفرین بودن ازواج، باوری است که افراد را از ازدواج منصرف می‌کند. هرچند ازدواج مانند هر تعهد اجتماعی دیگر محدودیت‌هایی به همراه دارد، اما کسب مصونیت اخلاقی، تکامل دین و یا برخوردارگی از برخی حقوق از جمله امتیازات ارزشمندی است که محدودیت‌های ایجاد شده با ازواج را می‌تواند کم‌رنگ نماید. التیام‌یافتن تمام مشکلات با ازدواج باور نادرست دیگری است که توقع افراد از مزیت‌های ازدواج را به‌طور غیر منطقی بالا می‌برد. رهایی از تنهایی و نابسامانی‌های خانوادگی، درمان اختلالات روانی و نجات از فشارهای اجتماعی از جمله این انتظارات است. اقدام به ازدواج قبل از درمان برخی از مشکلات حاد روانی می‌تواند آن مشکلات را پیچیده‌تر کند؛ سلامت جسمی و جنسی، آمادگی عاطفی و مسئولیت‌پذیری، مقدمات لازم برای ازدواج است. تعالیم اسلامی حاکی از آن است که فراهم‌بودن همه امکانات به‌ویژه امکانات مالی برای ازدواج لازم نیست. بیان مفصل ویژگی‌های همسر شایسته در قرآن و روایات و فرمان‌دادن به دقت همه‌جانبه در انتخاب همسر نشان‌دهنده آن است که انسان در همسرگزینی فاقد اراده نیست و هر فرد باید اراده خود را به‌کار گیرد تا به آسیب‌های ازدواج کورکورانه مبتلا نشود. باور به یافتن همسری کامل و بی‌عیب و نقص، باور نادرست دیگری است که علاوه بر آنکه باعث سرخوردگی پس از ازدواج می‌شود، گاه اصل ازدواج را نیز به خطر می‌اندازد. برای دستیابی به ازدواج موفق، نگاه جامع به معیارهای همسرگزینی لازم است، هرچند که تمام معیارها به یک میزان اهمیت ندارند. گاه به اشتباه تصور می‌شود که عشق نخستین، تمامی کاستی‌ها را جبران می‌کند حال آنکه ازدواج‌هایی که فقط مبتنی بر عشق باشد، استحکام لازم را ندارند. از سوی دیگر این تصور که عشق و علاقه فقط بعد از ازدواج به‌وجود می‌آید نیز تصور صحیحی نیست.

باتوجه به اینکه بیشتر ویژگی‌های همسر شایسته قابل مشاهده نیست، نمی‌توان فقط با مشاهده رفتارها فرد شناخت کاملی از فرد به‌دست آورد. در صورتی‌که تحقیقات میدانی درباره افراد به‌درستی انجام شود، می‌توان آسیب‌های ناشی از ارائه اطلاعات غلط یا متعارض را کمتر کند. برخی از جوانان بر این باورند که به‌جای شناخت‌های غیر مستقیم، بهتر است فرد را به‌صورت رودررو و با ارتباط مستقیم و بی‌واسطه شناخت. بر این اساس، روابط دوستانه دختر و پسر یا هم‌خانگی آنها قبل از ازدواج رسمی را برای تضمین شناخت صحیح مناسب می‌دانند. در حالی‌که پژوهش‌ها، موفقیت‌آمیز بودن ازدواج افرادی را که از قبل با جنسی مخالف رابطه داشته‌اند، تأیید نمی‌کند. بر این اساس حتی در کشورهای غربی هم برنامه جدیدی با عنوان خودمهارگری جنسی تا ازدواج مطرح شده است. قرآن نیز این نوع ارتباط با غیر همجنس را روا نمی‌داند و زنان و مردان را از آن نهی می‌کند.

فهرست منابع

- * قرآن کریم (۱۳۸۲). مترجم: فولادوند، محمد مهدی. قم: کتابخانه بزرگ قرآن کریم.
- * نهج‌البلاغه (۱۳۷۸). مترجم: شهیدی، جعفر. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۱. ابن بابویه (شیخ صدوق)، محمد بن علی (۱۴۰۴ هـ.ق). من لایحضره الفقیه. قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
  ۲. اسدپور، اسماعیل (۱۳۸۵). باورهای غیرمنطقی در مورد ارتباط با انتخاب همسر. نشریه روان شناسی جامعه، ۳۷، ۲۸-۳۰.
  ۳. افراسیابی، حسین، و دهقانی دارامرود، رقیه (۱۳۹۵). زمینه‌ها و نحوه مواجهه با طلاق عاطفی میان زنان شهر یزد. نشریه زن در توسعه و سیاست، ۲(۱۴)، ۲۵۵-۲۷۱.
  ۴. آزاد ارمکی، تقی، شریفی ساعی، محمد حسین، ایتاری، مریم، و طالبی، سحر (۱۳۹۰). سنخ شناسی الگوهای روابط جنسی پیش از ازدواج در ایران. نشریه جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۴، ۱-۳۴.
  ۵. بای، فاطمه، عابدی، محمدرضا، و بای، روح‌الله (۱۳۹۱). نظریه استرنبرگ در مشاوره قبل از ازدواج. نشریه تازه‌های روان‌درمانی، ۶۵ و ۶۶، ۳۵-۴۷.

۶. بشارت، محمدعلی (۱۳۸۳). رابطه کمال‌گرایی و مشکلات بین شخصی. نشریه دانشور رفتار، ۷، ۱-۸.
۷. بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۷). *جوانان و ازدواج (اهداف، ملاک‌ها، روش‌ها، موانع و راهکارها)*. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۸. پالوج، عباس، حسین‌خانی، هادی، جندقی، غلام‌رضا، و کیانی‌فر، فاطمه (۱۳۹۴). جایگاه ثروت و زیبایی در انتخاب همسر از نگاه اسلام و ارتباط آن با رضامندی زنان شویبی. نشریه روان‌شناسی و دین، ۳۲، ۴۳-۶۰.
۹. تیرایی، رامین، مبلغی، احمد، و حسامی، فاضل (۱۳۹۶). *دانستنی‌های ازدواج سالم*. تهران: پارسای سلامت.
۱۰. جان‌بزرگی، مسعود (۱۳۹۷). *مشاوره پیش از ازدواج، اصول، مبانی و راهبردهای عملی*. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۱۱. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۱). *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*. تهران: سمت.
۱۲. الحر العاملی، محمد ابن الحسن (۱۴۰۹ هـ.ق). *وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه*. قم: مؤسسه آل‌البیت لاحیاء التراث.
۱۳. حسین‌خانی نائینی، هادی (۱۳۹۱). *قرآیند همسرگزینی*. قم: انتشارات بنشاسته.
۱۴. حسین‌خانی، هادی (۱۳۹۵). *معیارهای انتخاب همسر و ساخت مقیاس آن*. قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۱۵. حسینی‌راد، سیده فاطمه (۱۳۹۲). *روان‌شناسی مسئولیت‌پذیری. نشریه مهیار، مشاهده شده در پرتال نشریات دفتر مع علوم اسلامی*. <http://www.daftarmags.ir/journal/text/maaref/Article/index.aspx?JournalNumber=۱۰۳&ArticleNumber=۳۳۵۳۸>
۱۶. ذوالفقاری، ابوالفضل، و رضانی، اکرم (۱۳۹۴). *آسیب‌شناسی روابط خارج از عرف دختران. نشریه مددکاری اجتماعی*، ۴، ۱۹۷-۲۳۶.
۱۷. رضاخانی، سیمین‌دخت، نوری قاسم‌آبادی، ربابه، و جان‌بخش، مرگان (۱۳۸۹). *رابطه کمال‌گرایی با باورها و انگیزه‌های ازدواج در دانشجویان دانشگاه تهران. نشریه زن و مطالعات خانواده*، ۱۰، ۶۱-۷۴.

۱۸. ریحانی، رضا، و سلیمانیان، علی اکبر (۱۳۹۶). رابطه میان شخصیت و اعتقادات ناکارآمد با کیفیت زناشویی. *نشریه مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۱(۳)، ۵۳-۶۵.
۱۹. زارع، بیژن، و صفیاری جعفرآباد، هاجر (۱۳۹۴). مطالعه رابطه عوامل مؤثر بر میزان رضایت از زندگی زناشویی در بین زنان و مردان متأهل شهر تهران. *نشریه مطالعات اجتماعی-روان‌شناختی زنان*، ۴۲، ۱۱۱-۱۴۰.
۲۰. سالاری فر، محمدرضا (۱۳۸۵). *خانواده در نگرش اسلام و روان‌شناسی*. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۲۱. سلیمانی، علی، و خوانساری، مینا (۱۳۹۰). مقایسه هوش هیجانی دو گروه مجرد دارای ارتباط و بدون ارتباط با جنس مخالف در شهر تهران. *نشریه اسلام و پژوهش‌های تربیتی*، ۲، ۱۴۵-۱۶۰.
۲۲. شریفی، منیره، پرچم، اعظم، و فاتحی‌زاده، مریم‌السادات (۱۳۹۶). بررسی خوش‌بینی و تبیین جایگاه آن در استحکام خانواده. *نشریه روان‌شناسی و دین*، ۳۸، ۶۱-۸۴.
۲۳. شیخ‌الاسلامی، راضیه، نجاتی، عصمت، و احمدی، ساره (۱۳۹۰). پیش‌بینی مؤلفه‌های شادکامی زنان متأهل از طریق عزت نفس و روابط زناشویی. *نشریه زن در فرهنگ و هنر*، ۱(۳)، ۳۹-۵۴.
۲۴. صفایی، مهشید (۱۳۹۰). جوانان و عشق، تأثیر زمینه اجتماعی در مفهوم‌پردازی رابطه عاشقانه. *نشریه مطالعات اجتماعی- روان‌شناختی زنان*، ۲۸، ۸۱-۱۰۴.
۲۵. ضمیری، محمدرضا (۱۳۸۳). دختران و ازدواج تحصیلی. *نشریه کتاب زنان*، ۲۴ (۶)، ۳۰-۶۷.
۲۶. طالبی، ابوتراب، و ویسی، سیمین (۱۳۹۱). رابطه میان عشق رمانتیک و تحقق ارزش‌های زوجیت. *نشریه مطالعات راهبردی زنان*، ۵۶، ۲۴۷-۲۸۴.
۲۷. طبرسی، حسن (۱۳۷۰). *مکارم الاخلاق*. قم: شریف‌رضی.
۲۸. عباسی‌ولدی، محسن (۱۳۹۲). نیمه دیگر (مهارت‌های انتخاب همسر). قم: جامعه الزهرا (س).
۲۹. فتاحی‌آشتیانی، علی، و احمدی، خدابخش (۱۳۸۳). بررسی ازدواج‌های موفق و ناموفق در بین دانشجویان. *نشریه دانش‌ور رفتار*، ۷، ۹-۱۶.
۳۰. فتاحی، منصور، فکرآزاد، حسین، غفاری، غلام‌رضا، و بواله‌ری، جعفر (۱۳۹۲). عوامل زمینه

- سازبی وفايي زناشویی مردان. نشریه رفاه اجتماعی، ۵۰، ۱۳۵-۱۵۸.
۳۱. فقیهی، علی تقی (۱۳۸۷). تربیت جنسی مبانی، اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث. قم: دار الحدیث.
۳۲. فیض کاشانی، مولی محسن (بی تا). المحجّه البیضاء فی تهذیب الاحیاء، صححه و علق علیہ علی اکبر غفاری. قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
۳۳. کلینی، محمد ابن یعقوب (۱۳۶۵). الکافی. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۳۴. گل پرور، محسن، و ستایش منش، ساناز (۱۳۹۳). پیش‌بینی‌پذیری مؤلفه‌های رضایت زناشویی براساس مؤلفه‌های کمال‌گرایی زنان متأهل دانشجوی، نشریه مطالعات راهبردی زنان، ۶۵، ۲۴۸-۲۱۵.
۳۵. گلچین، مسعود، و صفری، سعید (۱۳۹۶). کلان‌شهر تهران و ظهور نشانه‌های الگوی تازه‌ای از روابط زن و مرد، مطالعه زمینه‌ها، فرایند، و پیامدهای هم‌خانگی. نشریه تحقیقات فرهنگی ایران، ۱(۱۰)، ۵۷-۲۹.
۳۶. گیتی‌پسند، زهرا، فرحبخش، کیومرث، اسماعیلی، معصومه، و ذکایی، محمدسعید (۱۳۹۴). مؤلفه‌های معنای زندگی ازدواج و زندگی مشترک در زوجین رضایت‌مند زناشویی. نشریه روان‌شناسی و دین، ۳۰، ۱۸-۵.
۳۷. مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ هـ.ق). بحار الانوار. بیروت: مؤسسه الوفاء.
۳۸. محمدی ری‌شهری، محمد (۱۳۸۹). تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث. با همکاری عباس پسندیده. مترجم: شیخی، حمیدرضا. قم: دارالحدیث.
۳۹. مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۸۷). آموزش عقاید. تهران: مرکز چاپ و نشر بین‌الملل سازمان تبلیغات اسلامی.
۴۰. منصوریان، محمدکریم، افسر کازرونی، پروین، و مظفری، روح‌الله (۱۳۸۸). بررسی رفتارهای پرخطر جنسی افراد ا/ج‌ای وی مثبت. قم: انتشارات اندیشه ماندگار.
۴۱. موحدی، مهدی (۱۳۸۹). از عشق تا فرار از خانه، دلایل درست و نادرست ازدواج. نشریه سپیده دنايي، ۴۱، ۵۴-۵۶.
۴۲. ورام ابن ابی فراس (۱۴۱۰ هـ.ق). مجموعه ورام. قم: مکتبه فقیه.

۴۳. وستون، روث، و لیکسیاکو و دیوید دواوس (۱۳۸۳). تأثیر زندگی مشترک پیش از ازدواج بر فروپاشی ازدواج. مترجم: گل محمدی، علی. نشریه کتاب زنان، ۲۵، ۳۶۰-۳۷۵.

۴۴. هومن، حیدرعلی (۱۳۸۵). راهنمای عملی پژوهش کیفی. تهران: سمت.

۴۵. یحیایی، لیلا (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی روابط قبل از ازدواج از دیدگاه دانشجویان دختر. مشاهده شده در پایگاه سیولیکا: https://www.civilica.com/Paper-ESCONF-01-ESCONF-01_455.html

۴۶. Freedman, David. H. (۲۰۱۰). The Streetlight Effect. Discover magazine. <https://www.discovermagazine.com/the-sciences/why-scientific-studies-are-so-often-wrong-the-streetlight-effect>
۴۷. Rostamnezhad, M., & Poorfaraj, Majid. (۲۰۱۷). The Relation between Marital Satisfaction and Relationship Beliefs of Married Students of Masters at Azad University of Ayatollah Amoli Branch. *Journal of Novel Applied Sciences*, ۶(۳), ۸۸- ۹۱.

